

15.12.2022

Eduskunnan sosiaali- ja terveystoimikunta

Asiantuntijalausunto sosiaali- ja terveystoimikunnan käsittelyyn

Kansaneläkelaitoksen asiantuntijalausunto hallituksen esityksestä (HE 191/2022 vp) eduskunnalle vammaispalvelulain ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausuntonaan Kansaneläkelaitos (myöhemmin Kela) esittää kunnioittaen seuraavaa:

Nyt käsittelyssä olevassa hallituksen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi vammaispalvelulaki, jolla kumottaisiin voimassa oleva laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista. Esityksessä ehdotetaan lisäksi Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain (myöhemmin Kelan kuntoutuslaki) 18 §:n 1 momentin 4 kohdan kumoamista. Kela katsoo edelleen, kuten se on hallituksen esityksen valmisteluvaiheessa todennut, että ko. lainkohdan kumoaminen on tarkoituksenmukaista. Sen sijaan lainkohdan kumoamista koskevan ehdotetun lain säännöksissä on sisäisiä ristiriitaisuuksia eivätkä ne tuota tarkoituksenmukaisia lopputuloksia.

Ehdotettu laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain 18 §:n 1 momentin 4 kohdan kumoamisesta, 3 §:n 1 momentin ensimmäinen virke

Kelan näkemyksen mukaan on *välttämätöntä*, että Kelan kuntoutuslain 18 §:n 1 momentin 4 kohdan kumoamista koskevan ehdotetun lain (ehdotettu ”laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain 18 §:n 1 momentin 4 kohdan kumoamisesta”) 3 §:n ensimmäinen virke

Kansaneläkelaitoksen tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten perusteella tekemä päätös pysyy voimassa siihen merkityn voimassaoloajan tai kunnes hyvinvointialue saattaa vammaisen henkilön sopeutumisvalmennusta koskevan päätöksen vammaispalvelulain mukaiseksi.

poistetaan. Virke on erittäin ongelmallinen kuntoutusrahaetuutta saavien henkilöiden yhdenvertaisuuden näkökulmasta. Virke tarkoittaisi, että jos asiakkaalla on maksussa Kelan kuntoutuslain 18 §:n 1 momentin 4 kohdan perusteella myönnetty kuntoutusrahaetuus ja asiakkaalle myönnettäisiin esimerkiksi kuntoutusrahaetuuden estävä etuus takautuvasti tai henkilö täyttäisi kuntoutusrahaetuuden saamisen yläikärajan Kelan kuntoutuslain mukaisesti, kuntoutusrahaetuuden maksamista tulisi mahdollisesti ehdotetun 3 §:n ensimmäisen virkkeen perusteella estävästä etuudesta tai yläikärajan täyttämisestä huolimatta jatkaa. Tällöin esimerkiksi estävän etuuden vuoksi virheellisesti myönnettyä päätöstä ei voitaisi oikaista ja virheellisesti maksettua etuutta takaisinperiä. Tämä olisi epäyhdenvertaista muiden kuntoutusten perusteella kuntoutusrahaetuutta saaviin henkilöihin nähden, koska heidän oikeutensa kuntoutusrahaetuuteen oikaistaisiin takautuvasti ja etuus perittäisiin takaisin.

Ehdotettu laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain 18 §:n 1 momentin 4 kohdan kumoamisesta, 3 §:n 1 momentin toinen virke

Kelan näkemyksen mukaan ehdotetun lain 3 §:n 1 momentin toinen virke

Kansaneläkelaitoksen tekemä päätös on kuitenkin voimassa enintään kolme vuotta tämän lain voimaan tulosta.

voidaan poistaa tarpeettomana. Kuntoutusrahaetuusoikeus lähtökohtaisesti lakkautetaan Kelan kuntoutuslain mukaan, jos oikeuden taustalla oleva kuntoutus tai esimerkiksi tässä tapauksessa sopeutumisvalmennus lakkaa. Siten vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun lain (380/1987) 8 §:n 1 momentin perusteella annettavan sopeutumisvalmennuksen perusteella myönnettyä kuntoutusrahaetuutta koskevan päätöksen voimassaolosta eli käytännössä kuntoutusrahaetuuden lakkauttamisesta ei tarvitse erikseen säätää nyt ehdotetun mukaisesti.

Ehdotettu laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain 18 §:n 1 momentin 4 kohdan kumoamisesta”), 3 §:n 2 momentti

Kansaneläkelaitoksen näkemyksen mukaan on *välttämätöntä*, että ehdotetun lain 3 §:n 2 momentti

Tämän lain voimaan tullessa vireillä ollut kuntoutusraha-asia on käsiteltävä noudattaen tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

poistetaan. Ko. virkkeen mukaan kuntoutusrahaetuuden myöntämiseen ei vaikuttaisi se, mikä kuntoutuspalvelu asiakkaalle on myönnetty, vaan se, milloin kuntoutusraha-asia on ollut vireillä. Säännös aiheuttaisi epätarkoituksenmukaisen tilanteen, koska lähtökohtaisesti sen, onko henkilölle myönnetty nyt kumottavan vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun lain (380/1987) 8 §:n 1 momentin mukainen sopeutumisvalmennus *vai* nyt ehdotettavan vammaispalvelulain mukainen valmennus, tulisi olla ratkaisevaa kuntoutusrahaetuuden myöntämisen näkökulmasta. Lisäksi kyseessä olisi normikollisiotilanne, koska toisaalta ehdotetut säännökset osoittaisivat, että uuden vammaispalvelulain mukainen valmennus ei voisi enää olla kuntoutusrahaetuuden perusteena (ehdotettu laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain 18 §:n 1 momentin 4 kohdan kumoamisesta 1 ja 2 §:t), mutta saman ehdotettavan lain 3 §:n 2 momentin perusteella ratkaisevaa olisi kuntoutusraha-hakemuksen vireilläoloaika. Kuntoutusrahaetuuden myöntämistä ei tule sitoa tässä yhteydessä kuntoutusrahaetuushakemuksen vireilläoloaikaan, sillä vireillä oloon vaikuttavat tässä yhteydessä myöntämisen kannalta epäolennaiset seikat, kuten se, milloin henkilö esimerkiksi ehtii tai pystyy tilanteensa näkökulmasta hakemaan etuutta (eli jättääkö henkilö hakemuksensa ennen vai jälkeen voimaantuloajankohdan) tai se, miten hakemus ehditään Kansaneläkelaitoksessa käsitellä.

Ehdotus: Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain 18 §:n 1 momentin 4 kohdan kumoamisesta”) 3 §

Kela katsoo, että nyt käsittelyssä olevan ehdotetun lain 3 § tulisi olla sanamuodoltaan seuraavanlainen:

Kun henkilölle annetaan vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun lain (380/1987) 8 §:n 1 momentin perusteella sopeutumisvalmennusta, kuntoutusrahaetuusoikeuteen sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Kela ehdottaa, että selvyiden vuoksi 3 §:n säännöskohtaisiksi perusteluiksi kirjattaisiin seuraavaa:

Säännös tarkoittaisi, että jos henkilölle myönnetään vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun lain 8 §:n 1 momentin perusteella järjestettävä sopeutumisvalmennus, tämän valmennuksen perusteella voidaan kuntoutusrahaetus myöntää muiden kuntoutusrahaetuuden edellytysten täytyessä Kelan kuntoutuslain 18 §:n 1 momentin 4 kohdan perusteella sellaisena kuin ko. kohta oli voimassa ennen 1.1.2023. Jos vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun lain 8 §:n 1 momentin perusteella järjestettävää sopeutumisvalmennusta koskevien päätösten mukaiset valmennukset alkaisivat tai jatkuisivat 1.1.2023 tai sen jälkeen, myös 1.1.2023 ja sen jälkeen voisi muiden kuntoutusrahaetuuden edellytysten täytyessä syntyä oikeus kuntoutusrahaetuuteen tai oikeus kuntoutusrahaetuuteen jatkua. Oikeus olisi siis näissä tilanteissa siitä huolimatta, että esitettyjen lainmuutosten myötä 1.1.2023 alkaen ko. Kelan kuntoutuslain lainkohta olisi kumottu. Toisin sanoen, jos päätös valmennuksesta on tehty vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun lain 8 §:n 1 momentin nojalla ja tämä sama valmennus alkaisi tai jatkuisi 1.1.2023 tai sen jälkeen, minkä lisäksi muut edellytykset kuntoutusrahaetuuteen täytyisivät, oikeus kuntoutusrahaetuuteen voisi alkaa tai jatkua myös 1.1.2023 ja sen jälkeen. Säännös tarkoittaisi myös, että Kelan kuntoutuslain kumottavaa kohtaa sovellettaisiin edellä kuvatuksi myös niissä tilanteissa, joissa henkilön oikeutta kuntoutusrahaetuuteen tulee takautuvasti tarkastella esimerkiksi asiavirheen korjaamisen tai takautuvasti myönnetyn estävän etuuden vuoksi ajalta ennen 1.1.2023.

Kelan ehdottamalla säännösmuotoilulla ja säännöksen perusteluilla voitaisiin yhtäältä varmistaa se, että lainsäädäntöön ei jäisi sisäisiä ristiriitaisuuksia ja toisaalta voitaisiin varmistaa taroituksenmukaisella tavalla henkilön toimeentulo kuntoutusrahaetuuden maksamisella muiden kuntoutusrahaetuuden edellytysten täytyessä myös 1.1.2023 ja sen jälkeen niille henkilöille, joille vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun lain (380/1987) 8 §:n 1 momentin perusteella tehdyn päätöksen perusteella annetaan ko. momentin mukaista sopeutumisvalmennusta.

Kela on tiedottanut tässä asiantuntijalausunnossa mainituista ehdotetun lain muutostarpeista myös sosiaali- ja terveysministeriötä.

Ystävällisesti

Milla Kaitola

etuuspäällikkö

JAKELU

Eduskunta, sosiaali- ja terveysvaliokunta